

Föstudaginn 5. desember 1969.

Nr. 192/1968. Vélbátaábyrgðarfélagið Gróttu

(Sveinbjörn Jónsson hrl.)

gegn

Gjaldheimtunni í Reykjavík

(Guðmundur Vignir Jósefsson hrl.).

Dómenndur:

hæstaréttardómarmennir Jónaton Hallvarðsson, Benedikt Sigurjónsson, Einar Arnalds og Gizur Bergsteinsson og prófessor Magnús P. Torfason.

Aðstöðugjald. Lögtak.

Dómur Hæstaréttar.

Afrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 28. október 1968, að fengnu afrýjunarleyfi 24. s. m. Krefst hann þess, að hinn afrýjaði úrskurður verði felldur úr gildi, synjað verði um framkvæmd lögtaks og honum dæmdur málskostnaður úr hendi stefnda í fógetadómi og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins afrýjaða úrskurðar fógetadóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Með skírskotun til forsendna hins afrýjaða úrskurðar ber að staðfesta hann.

Rétt þykir, að afrýjandi greiði stefnda kr. 11.000.00 í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómsorð:

Hinn afrýjaði úrskurður á að vera óraskaður.

Afrýjandi, Vélbátaábyrgðarfélagið Gróttu, greiði stefnda, Gjaldheimtunni í Reykjavík, kr. 11.000.00 í málskostnað fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður fógetadóms Reykjavíkur 5. júlí 1968.

Tildrög málsins eru sem hér segir: Við almenna álagningu skatta á árinu 1966 var gerðarpola í máli þessu, Vélbátaábyrgðar-

félaginu Gróttu, gert að greiða kr. 164.901.00 í opinber gjöld. Í ágústmánuði sama ár var skattálagning þessi lækkuð um kr. 97.237.00, og hafði gerðarþoli þá þegar fyrr í mánuðinum greitt kr. 50.000.00 inn á skattskuld sína. Eftirstöðvar skattskuldarinnar, kr. 17.664.00, voru greiddar í desember 1966, og var gerðarþoli því skattlaus á áramótum.

Hinn 12. janúar 1967 var aðstöðugjald gerðarþola frá árinu 1966 hækkað um kr. 36.700.00 og kirkjugarðsgjald hans um kr. 551.00, eða skattar hans hækkuðu samtals um kr. 37.251.00. Gerðarþoli, Vérbátaábyrgðarfélagið Gróttu, kærði ekki þessa álagningu, en mótmælti, þegar lögtak átti að fara fram til tryggingar skattskuldinni, og krafðist úrskurðar í málinu. Mál þetta var síðan tekið fyrir í fógatarétti Reykjavíkur hinn 28. nóvember 1967 og hefur verið rekið þar síðan.

Umboðsmaður gerðarbeiðanda gerði þær réttarkröfur, að heimilað verði að gera lögtak hjá gerðarþola fyrir opinberum gjöldum ársins 1966 (hækkun skattstofu Reykjavíkur frá 12. janúar 1967) samkvæmt gjaldheimtuseðli að fjárhæð kr. 37.251.00 ásamt 12% ársvöxtum frá þingfestingardegi, 28. nóvember 1966, til greiðsludags auk málskostnaðar samkvæmt mati réttarins.

Í málflutningi umboðsmanns gerðarbeiðanda kom fram, að hinn 12. janúar 1967 var aðstöðugjald, sem lagt var á Vérbátaábyrgðarfélagið Gróttu á árinu 1966, hækkað úr kr. 64.300.00 í 101.000.00, eða um kr. 36.700.00. Jafnframt hækkaði kirkjugarðsgjald um kr. 551.00, eða um 1½% af hækkuninni, eins og lög og reglur gera ráð fyrir. Við upphaflega álagningu var aðstöðugjaldstofn félagsins skipt á milli tveggja gjaldskrárflokka, þ. e. 0.5% og 1.0%, en í gjaldskrá borgarstjórnar er sagt, að á endurtryggingar skuli leggja 0.5%, en á aðrar váttryggingar 1.0%. Við nánari athugun síðar kom í ljós, að starfsemi þessa félags er ekki endurtryggingar, og varð þá álagningunni breytt þannig, að reiknað var 1.0% af álagningarstofninum öllum, og orsakaði það þá hækkun, sem félaginu var tilkynnt um með bréfi, dags. 12. janúar 1967.

Í 10. gr. reglugerðar nr. 81/1962 um aðstöðugjald segir, að sveitarstjórnnum sé heimilt að ákveða fleiri gjaldflokka eftir tegund atvinnurekstrar innan þeirra takmarka, sem greind eru í upptalningu laganna, frá ½% upp í 2%. Jafnframt segir, að ekki sé heimilt að skipta útgjöldum í mismunandi gjaldflokka innan sömu tegundar atvinnurekstrar.

Samkvæmt þessari heimild samþykkti borgarstjórn Reykja-

víkur aðstöðugjaldskrá, sem hér liggur fyrir í réttinum sem rskj. nr. 4, og segir þar, að endurtryggingar falli undir gjaldskrárflokk 0.5%, en undir gjaldskrárflokk 1.0% vátryggingar ótaldar annars staðar. Heimild borgarstjórnar til þess að ákveða fleiri gjaldflokka eftir tegund atvinnurekstrar verður ekki dregin í efa.

Hér á landi eru a. m. k. tvö félög, sem hafa það verkefni fyrst og fremst að annast endurtryggingu, þ. e. Samábyrgð Íslands á fiskiskipum og Íslensk endurtrygging. Önnur tryggingafélög eru hins vegar fyrst og fremst frumtryggjendur, en hafa þó innan sinna vébanda endurtryggingardeildir, þannig er t. d. með Sjóvátryggingarfélag Íslands og Samvinnutryggingar. Gerðarþoli í þessu máli er hins vegar eingöngu frumtryggjandi og ber því 1% eins og aðrir frumtryggjendur. Það er þetta sem skattstofan var á sínum tíma að leiðrétta. Rekstrarútgjöld gerðarþola eru óumdeilanlegir gjaldstofnar til aðstöðugjaldsálagningar, þar með taldar keyptar endurtryggingar, og var úr því skorið með dómi Hæstaréttar í málinu nr. 57/1965: Íslensk endurtrygging gegn Gjaldheimtunni í Reykjavík.

Enn fremur heldur umboðsmaður gerðarbeiðanda því fram í málflutningi sínum, að nokkurs misskilnings gæti í greinargerðs umboðsmanns gerðarþola, að því er varðar eðli endurtryggingar. Allir frumtryggjendur endurtryggja sig hjá öðrum félögum, þ. e. þeir kaupa tryggingu til þess að vera öruggir um, að öll þau iðgjöld, sem þeir fá greidd frá frumtryggjendum, fari ekki í tjónbætur. Þeir eru með þessu móti að leggja í útgjöld, sem ætluð eru til að tryggja tekjurnar og halda þeim við, en þess konar útgjöld eru einmitt talin sem dæmi um aðstöðugjaldstofn í 6. gr. reglugerðar um aðstöðugjald nr. 81/1962. Þetta er hins vegar ekki endurtryggingarstarfsemi. Endurtryggingarstarfsemi er einmitt félag, sem selur frumtryggjendum tryggingu, m. ö. o. það er tekjuliður hjá honum, það sem er útgjaldaliður hjá frumtryggjandanum.

Umboðsmaður gerðarþola gerir þær réttarkröfur, að neitað verði um lögtaksgerð þá, sem krafði er um í máli þessu, og gerðarbeiðandi verði dæmdur til að greiða umbjóðanda hans málskostnað samkvæmt mati fógetaréttarins. Í málflutningi sínum heldur hann því fram, að fjárhæð sú, sem deilt er um í máli þessu, stafi af því, að breytt hafi verið um álagningu aðstöðugjalds á umbjóðanda hans frá því, sem var á árinu 1966. Í fyrstu álagningu hafi honum verið gert að greiða 0.5% í aðstöðugjald,

en því verið breytt í janúarmánuði 1967 í 1% aðstöðugjald. Þessa hækkun telji umbjóðandi hans ólögmæta gagnvart sér.

Í fyrsta lið aðstöðugjaldskrár fyrir 1966, réttarskj. 4, eru endurtryggingar taldar undir liðnum 0.5%. Umbjóðandi hans telji, að váttryggingar þær, er hann rekur, séu sama eðlis og innan sama atvinnurekstrar eins og endurtryggingar í venjulegum skilningi.

Hann leggur á það megináherzlu, að í nútíma tryggingarstarfsemi sé frumtrygging og endurtrygging svo samtvinnuð, að þær séu eins og tveir þættir í sama kaðli og hljóti því frumtrygging og endurtrygging að falla undir sama atvinnurekstur, þ. e. a. s. váttryggingarstarfsemi.

Samkvæmt 4. lið 10. gr. reglugerðar nr. 81/1967 er bannað að skipta útgjöldum í misjafna gjaldflokka innan sömu tegundar atvinnurekstrar. Umbjóðandi hans telji tvímælalaust, að starfsemi hans og starfsemi venjulegra endurtryggingarfélaga sé innan sama atvinnurekstrar, og telur því óheimilt að ákveða mishá aðstöðugjöld fyrir slík félög.

Umbjóðandi hans váttryggir báta fyrir einstaklinga og endurtryggir síðan hjá Samábyrgð íslenskra fiskiskipa. Samábyrgð íslenskra fiskiskipa endurtryggir síðan fyrir sitt leyti hjá öðrum tryggingafélögum, og er starfsemin því sú sama að öðru leyti en því, að í öðru fallinu er váttryggður einstaklingur, en í hinu fallinu er váttryggður félag. Umbjóðandi hans telji því, að hækkun sú, sem mál þetta fjalli um, úr 0.5%, hafi verið óheimil samkvæmt gildandi lögum um þetta efni og á þeirri mótbáru sé vörn hans aðallega byggð í máli þessu.

Dómari hefur leitað sátta í málinu, en án árangurs.

Við athugun á framanrituðu virðist deilt um það í máli þessu, hvort frumtryggingar og endurtryggingar falli undir sama atvinnurekstur.

Gerðarþoli í máli þessu, Vélbátaábyrgðarfélagið Gróttu, starfar eftir lögum nr. 61/1947 um váttryggingarfélag fyrir fiskiskip. Þar segir í 2. gr., að allir vélbátaeigendur, sem eiga vélbáta með þilfari allt að 100 rúmlestum brúttó að stærð, sem aðallega eru ætlaðir til fiskveiða við Ísland, skuli skyldir til að váttryggja þá hjá váttryggingafélagi, sem starfi samkvæmt lögum innan þess svæðis, sem báturinn er skrásettur á, og með þeim skilmálum, sem settir eru í lögum. Og í 3. grein segir, að landinu skuli skipt í váttryggingarsvæði. Ráðherra ákveði takmörk þeirra í samráði við Samábyrgðina. Á hverju váttryggingarsvæði skuli vera eitt váttryggingafélag fyrir vélbáta. Allir eigendur váttryggingar-

skyldra vélbáta á hverju váttryggingarsvæði séu skyldir til að vera í félagi því, sem þar starfi, og í 5. gr. segir, að bátaábyrgðarfélagin megi ekki hafa meira en 15% af váttryggingarupphæð hvers skips í eigin ábyrgð. Þó megi áhætta á einstöku skipi aldrei fara fram úr fjárhæð, sem ráðherra ákveði fyrir hvert félag í samráði við Samábyrgð Íslands. Félagin skuli endurtryggja hjá Samábyrgðinni þann hluta áhættunnar, sem þau beri ekki sjálf, og geti hún ekki undan því skorast. Félagin greiða Samábyrgðinni jafnhá iðgjöld af þessum fjárhæðum og þau taka sjálf.

Samkvæmt ofanrituðu er starfsvið gerðarpóla fastákveðið, þ. e. a. s. hann selur einstaklingum tryggingar og kaupir endurtryggingar á hluta af áhættunni. Aðra tryggingarstarfsemi má hann ekki stunda og þar af leiðandi ekki sölu endurtrygginga.

Í dómi Hæstaréttar í málinu nr. 57 frá 1965 er því slegið föstu, að kostnaður vegna kaupa á endurtryggingum reiknist sem aðstöðugjaldstofn hjá kaupandanum. Með lögum nr. 69 frá 1962, nú lög nr. 51/1964, voru sett ákvæði um aðstöðugjald, sbr. reglugerð nr. 81 frá 1962, en þar segir í 4. tl. 10. gr.:

„Ekki er heimilt að skipta útgjöldum í misjafna gjaldflokka innan sömu tegundar atvinnurekstrar“. Skattahækkun sú, sem um er deilt í máli þessu, stafar af því, að skattstofan í Reykjavík er að leiðrétta, að hún í fyrstu álagningu á gerðarpóla skipti útgjöldum innan sömu tegundar atvinnurekstrar í misjafna gjaldflokka við ákvörðun aðstöðugjalds. Í máli þessu er ekki deilt um upphæð álagningarinnar sem slíka, og er ekki krafizt lækunar á áður álögðu aðstöðugjaldi né endurgreiðslu á neinum hluta þess. Ekkert kemur fram um það, að skattahækkunin hafi nokkru sinni verið kærð, og ekki þer umboðsmaður gerðarbeiðanda það fyrir sig í málflutningi sínum. Umboðsmaður gerðarpóla mótmælir því í málflutningu sínum, að breytt hafi verið um álagningu á umbjóðanda hans úr 0.5% í 1% af útgjöldum við álagningu aðstöðugjalds. Telji hann hækkun þessa ólögmeita, þar sem hann álíti, að váttryggingar þær, er hann rekur, séu sama eðlis og innan sama atvinnurekstrar eins og endurtryggingar í venjulegum skilningi, og í fyrsta lið aðstöðugjaldskrár fyrir 1966 séu endurtryggingar taldar undir liðnum 0.5%.

Fógetarétturinn telur sig ekki geta fallizt á þessa röksemdafærslu.

Í 3. kafla laga um tekjustofna sveitarfélaga eru ákvæði um aðstöðugjald, og í 10. gr. reglugerðar nr. 81 frá 1962 er sveitarstjórnnum heimilað að ákveða fleiri gjaldflokka eftir tegundum

atvinnurekstrar innan þeirra takmarka, er lög og reglugerð heimila. Samkvæmt þeirri heimild samþykkti borgarstjórn Reykjavíkur gjaldskrá þá, sem lögð hefur verið fram í máli þessu sem rskj. nr. 4 og er aðstöðugjaldskrá fyrir árið 1966. Þar eru taldar undir gjaldstiga 0.5% m. a. endurtryggingar og undir gjaldstiga 1% m. a. váttryggingar ótaldar annars staðar. Fógetarétturinn lítur svo á, að gjaldskrá þessi sé í samræmi við lög og reglur um aðstöðugjald. Enn fremur lítur hann svo á, að starfsemi gerðarbola falli undir váttryggingar, ótaldar annars staðar, enda er honum sala á endurtryggingum óheimil lögum samkvæmt.

Hækkun kirkjugarðsgjaldsins hefur ekki sérstaklega verið mót-mælt, enda fylgir það aðstöðugjaldinu hlutfallslega.

Samkvæmt framangreindu þykir verða að leyfa framgang hinnar umbeðnu lögtaksgerðar fyrir kr. 37.251.00 ásamt 12% ársvöxtum frá 28. nóvember 1967 til greiðsludags auk kostnaðar á ábyrgð gerðarbeiðanda. Eftir atvikum þykir rétt að láta málskostnað falla niður.

Því úrskurðast:

Hin umbeðna lögtaksgerð á fram að ganga fyrir kr. 37.251.00 ásamt 12% ársvöxtum frá 28. nóvember 1967 til greiðsludags ásamt kostnaði.

Allt á ábyrgð gerðarbeiðanda.

Málskostnaður falli niður.
